

Tussenevaluatie 'Geïntegreerde gewasbescherming nader beschouwd':

Meeste tussendoelen nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' niet gehaald

Eind juni stuurde minister Schouten de tussenevaluatie van de nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' naar de Tweede Kamer. Deze nota beschrijft het regeringsbeleid op het gebied van gewasbescherming voor de periode 2013 tot 2023. In 2018 heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) onderzocht in hoeverre het beleid succesvol is. Onderzoeker Aaldrik Tiktak van het PBL over dit rapport, getiteld 'Geïntegreerde gewasbescherming nader beschouwd': 'Er moet nog wel het een en ander gebeuren!'

De ambitie van het kabinet is om de gewasbeschermingspraktijk verder te verduurzamen en om in 2023 te voldoen aan internationale eisen voor milieu, voedselveiligheid en arbeidsomstandigheden. De beleidsnota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' uit 2013 is de opvolger op de nota 'Duurzame gewasbescherming' en was destijds een flinke trendbreuk. Tiktak: 'Voor het eerst lag de focus van het beleid meer op preventie en het totale systeem, en niet alleen op de chemische gewasbescherming. Geïntegreerde gewasbescherming is de bestrijding van schadelijke organismen en plantenziekten in de landbouw met verschillende methoden, met zo weinig mogelijk chemische middelen. Zo'n integrale aanpak lijkt inderdaad de juiste weg, maar dat vergt wel inspanningen van alle ketenpartners.'

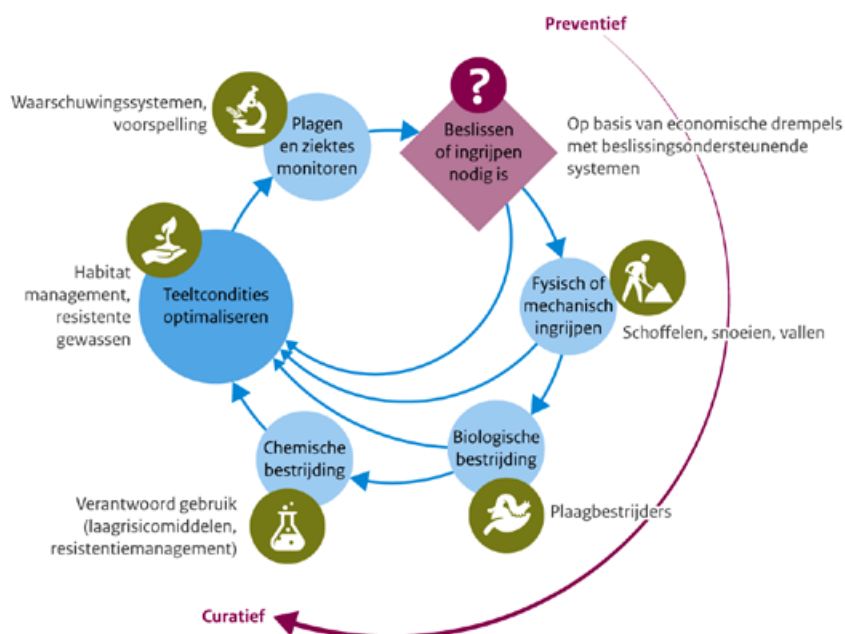
Wat hield de tussenevaluatie van de beleidsnota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' in?
Tiktak: 'Een onderzoeksconsortium van wetenschappelijke onderzoeksinstituten heeft de verschillende onderdelen van de nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' halverwege de looptijd van 2013-2023 langs de lat gelegd. Het PBL heeft al deze onderzoeken gecombineerd en geanalyseerd. Onze conclusie luidde dat de trend op veel terreinen positief is, maar dat veel tussendoelen van de nota niet zijn gehaald.'

Wat was uw conclusie op het gebied van de waterkwaliteitsdoelen?
Tiktak: 'In 2017 is het aantal gemeten overschrijdingen van de waterkwaliteitsnormen in oppervlaktewater voor de Kaderrichtlijn Water met 15% afgenomen ten opzichte van 2013. Dat lijkt mooi, maar daarmee is de tussendoelstelling van de nota (50% minder normoverschrijdingen) in 2018 nog niet gehaald. Een belangrijke reden hiervoor is dat de normen die bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, soepeler zijn dan de normen voor de Kaderrichtlijn Water. De verwachting is overigens dat dit probleem na herbeoordeling van stoffen op Europees niveau wordt

Aaldrik Tiktak, PBL.

Hoofdstappen van geïntegreerde gewasbescherming

Bron: PBL

Geïntegreerde gewasbescherming

Het begrip 'geïntegreerde gewasbescherming' speelt een centrale rol in de nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst'. In deze vorm van gewasbescherming worden diverse technieken en methoden gebruikt om ziekten, plagen en onkruiden te beheersen, waarmee de inzet van chemische middelen zoveel mogelijk wordt beperkt en gewasproductie economisch rendabel blijft. Dit vereist het doorlopen van verschillende stappen (figuur). De aanpak maakt deel uit van wat 'geïntegreerde landbouw' wordt genoemd, een weerbare landbouw die economische doelstellingen combineert met doelstellingen op het gebied van natuur, milieu, arbeidsomstandigheden en dierenwelzijn.

opgelost. Maar of hiermee de einddoelstelling van ‘nagenoeg geen overschrijdingen’ in 2023 kan worden gehaald, staat nog te bezien. Ik verwacht dat daar meer voor nodig is.’

‘Overigens worden naast de waterkwaliteitsnormen van de Kaderrichtlijn Water ook de soepelere normen uit het toelatingsbeleid vaak overschreden. Dit kan erop duiden dat telers niet altijd de voorschriften op het etiket opvolgen. Maar er zijn ook tekortkomingen in de Nederlandse toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Daarin wordt – in tegenstelling tot de Europese toelating – geen rekening gehouden met verliezen via drainage en oppervlakkige afstroming. Bovendien gaat de toelating uit van een bredere teeltvrije zone dan in werkelijkheid verplicht is.’

Drinkwaterknelpunten niet afgenomen

Naast de waterkwaliteitsnormen voor de Kaderrichtlijn Water worden ook de normen voor oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterbereiding overschreden. Het einddoel van de nota is ook op dit gebied ‘nagenoeg geen overschrijdingen’. Daar moet nog wel wat gebeuren, want het aantal overschrijdingen op innamepunten voor de productie van drinkwater – ook wel drinkwaterknelpunten genoemd – blijkt tot 2018 niet te zijn afgenomen. Glyfosaat (een veelgebruikt onkruidbestrijdingsmiddel) levert ongeveer de helft van het aantal drinkwaterknelpunten. Glyfosaat wordt vooral, maar niet alleen, in de landbouw gebruikt. Ook particulieren gebruiken het middel. Sinds 2014 is het particulier gebruik amper afgenomen.

Welke verwachtingen heeft het PBL op basis van de evaluatie voor het halen van de einddoelen voor waterkwaliteit en drinkwaterbronnen in 2023?

Tiktak: ‘Een belangrijke reden voor het achterblijven van de waterkwaliteit is volgens ons dat de verschillende beleidsmaatregelen te laat zijn ingevoerd en ook onvoldoende op elkaar zijn afgestemd. Tegelijkertijd hebben we doorgerekend dat wanneer je de principes van geïntegreerde gewasbescherming goed en integraal doorvoert, je het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de

milieubelasting met de helft kunt verminderen. Ik verwacht dus wel een daling van het aantal overschrijdingen, maar of de doelen met het huidige beleid worden gehaald, is allerminst zeker. Het beleid heeft zich ondertussen in de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 voorgenomen dat er in 2030 nagenoeg geen emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu zullen zijn. Dat is een doelstelling die aanzienlijk verder gaat dan de doelstelling van de nota ‘Gezonde Groei, Duurzame Oogst’ voor 2023. Om dat te halen zullen teelten nog aanzienlijk verder moeten verduurzamen.

Welke mogelijkheden ziet het PBL om de einddoelen voor waterkwaliteit en drinkwaterbronnen dichterbij te brengen?

Tiktak: ‘Met de huidige beleidsinspanning is het onwaarschijnlijk dat de doelen in 2023 worden gehaald. Daarom is het absoluut nodig dat het beleid op het gebied van landbouw, de toelating van gewasbeschermingsmiddelen, milieu en waterkwaliteit beter op elkaar wordt afgestemd. En ook: steviger inzet op emissiereducerende maatregelen, meer aandacht voor spuitvrije zones, bloemrijke akkerranden, gewasdiversificatie en preventie. Voorwaarde hierbij is dat emissiereducerende maatregelen niet – zoals nu het geval is – worden verdisconteerd in het toelatingsbeleid.’

Welke rol moeten de verschillende betrokken partijen hierbij spelen?

Tiktak: ‘Technisch kan er veel, maar telers zullen dit niet op eigen kracht kunnen doen. Het is een combinatie van goede regelgeving, een overheid die adequaat handelt en stakeholders die allemaal hun bijdrage leveren vanuit hun eigen rol en expertise. Het heet niet voor niets ‘geïntegreerde gewasbescherming’: het gaat om een brede ketenaanpak, die loopt van overheid tot en met de eindgebruikers. Door een paar cent meer te betalen voor bepaalde producten geven supermarkt en consument boeren bijvoorbeeld de ruimte om kostprijsverhogende maatregelen uit te voeren. En drinkwaterbedrijven kunnen een bijdrage leveren op het gebied van monitoring, signalering van knelpunten en publieksvoorlichting over het belang van terugdringen van chemische gewasbescherming met het oog op de waterkwaliteit.’

